

обвинувачення історично виникла з діяльності потерпілих від злочинів, а пізніше була за делегована ще й одному із державних органів, а сам потерпілий є безпосередньою стороною кримінально-правового конфлікту, ми наголошуємо на необхідності найскорішого повернення жертви кримінального правопорушення до сторони обвинувачення. Окрім цього, до сторони обвинувачення, крім прокурора і потерпілого треба віднести ще й законного представника потерпілого, представника-адвоката потерпілого, а також цивільного позивача по кримінальному провадженню, позаяк їхні процесуальні інтереси збігаються.

З урахуванням проголошеного подальшого вектору розвитку правової держави в Україні на тлі інтеграційних процесів входження вітчизняного правового поля у загальноєвропейську світову спільноту означена проблематика має важливе принципове значення. Так, внесення означених змін до КПК України буде відповідати Рекомендаціям Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам NR (85)11 щодо положення потерпілого в межах кримінального права і кримінального процесу, а також забезпечить підняття рівня змагальності сторін на досудовій стадії кримінального провадження – досудовому розслідуванні.

Список використаних джерел:

1. Юрчишин В. М. Проблеми удосконалення функцій прокурора у досудових стадіях кримінального процесу України. *Науковий вісник Чернівецького університету: «Правознавство»*. 2010 № 538. С. 96–98.
2. Алексеев С. Н. Функции прокуроров по новому УПК РФ. *Государство и право*. 2002 № 5. С. 98–101.
3. Корж В. П. Новый підхід до визначення основних функцій органів прокуратури та пріоритетних напрямків їх діяльності. *Вісник прокуратури*. 2011 № 1. С. 68–75.
4. Ляш А. О. Процесуальний статус слідчого за новим КПК України: деякі зауваження. *Малинівські читання : матеріали 1-ї між народ. наук.-практ. конф. Острого, 2012*. С. 289–290.
5. Михайленко О. Р., Юрчишин В. М. Внутрішньовідомчий контроль за розслідуванням злочинів. *Вісник академії прокуратури України*. 2006 № 2. С. 31–35.
6. Грошевий Ю. М., Фомін С. Б. Кримінально-процесуальне доказування та оперативно-розшукова діяльність : навч. посіб. Харків, 2010. 106 с.
7. Півненко В. П. Встановлення презумпції правоти та пріоритетності прав потерпілого – основа докорінної зміни кримінальної політики України. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004 № 1. С. 68–72.
8. Півненко В., Андрусак В. Про кримінальну процесуальну функцію органів досудового слідства. *Вісник Академії прокуратури України*. 2007 № 4. С. 80–83.

УДК 343.982.3

**Гапченко К. О., ст. судовий експерт Харківського НДЕКЦ
МВС України,
e-mail: yana.yana0307@gmail.com**

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ КАРТ ПРИ ФОРМУВАННІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО ОБЛІКУ

Дактилоскопичні дослідження є найбільш розповсюдженими з видів експертних досліджень, які призначаються в більшості справ, і зумовлено це тим, що на шкірі пальців та долонь людини постійно присутня потожирова речовина і в результаті контакту з предметами, майже на всіх поверхнях може залишитися треба папілярного узору. Незважаючи на те, що злочинці намагаються якнайменше торкатися будь-чого на місці злочину, користуватися рукавичками, або знищувати вже залишені сліди, однак, контролювати цей процес досить складно, і в більшості випадків все одно залишаються сліди, на які особа не звернула увагу, або в результаті обставин, що від неї не залежали, чи не можливо було передбачити (розірвалась або загубилась рукавичка).

Папілярний узор є одним з найнадійніших і найточніших способів ідентифікації людини на сьогоднішній день. Тому, актуальність і необхідність вдосконалення дактилоскопичних досліджень є беззаперечними. Вони складають один з пріоритетних напрямків розвитку судової експертизи в цілому.

На даний час технічний прогрес дозволив впорядкувати і систематизувати дактилоскопичну інформацію, шляхом створення автоматизованих дактилоскопичних ідентифікаційних систем (далі – АДІС), що дає можливість вирішити ряд завдань: встановлення осіб, які зникли безвісті; встановлення особи невідомого трупа; підтвердження особи людини, яка раніше була піддана дактилоскопіюванню; встановлення

осіб, які залишили сліди на місці події; встановлення факту залишення однією особою слідів рук при вчиненні різних злочинів [3].

АДІС є ефективним і дієвим інструментом у розкритті та розслідуванні злочинів. АДІС забезпечує можливість оперативного надання інформації органам досудового розслідування щодо осіб, дактилоскопічні карти, яких містяться в масиві дактилоскопічних обліків, та слідів рук з місць злочинів, що наявні в базі. Об'єднання дактилоскопічних обліків дозволяє створити єдину інформаційну систему, що має важливе значення взаємодії на міжрегіональних та державному рівнях. При зростанні бази даних АДІС, зростає і ефективність її роботи, однак, дієвість та результативність цього напряму залежить від надання по можливості якісного матеріалу, з якого безпосередньо вона формується. Проблеми надання неналежної якості дактилоскопічної інформації, стосується як дактилоскопічних карт, так і якості вилучених слідів рук з місць подій, що є багатоаспектним явищем – результатом об'єктивних і суб'єктивних чинників. Об'єктивні чинники не залежать від осіб, які проводять дактилоскопіювання та вилучення слідів рук з місць події. Суб'єктивні чинники можливо коригувати шляхом аналізу помилок, які залежать в більшості випадків від порушення: вимог оформлення дактилоскопічних карт; техніки та технології дактилоскопіювання; правил вилучення слідів з місць подій.

Порядок формування, ведення та використання дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України визначає Інструкція, затверджена наказом МВС України від 11.09.2001 № 785 «Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України», зареєстрована в Міністерстві юстиції України 25 грудня 2001 р. за № 1066/6257 (далі – Інструкція) [3].

Дактилоскопічний облік складається з дактилокартотек і слідотек, якість яких в рівній мірі має значення для отримання позитивного результату роботи АДІС. Дактилокартотека складається з масиву дактилокарт невідомих трупів; безвісно зниклих осіб та осіб, які були піддані дактилоскопіюванню, відповідно до вимог Інструкції.

Вимоги до оформлення дактилоскопічних карт описуються в Інструкції, де визначено, якими мають бути щільність та колір паперу бланка дактилокарти. При використанні нещільного паперу для бланку, дактилокарти при зберіганні псуються, інформація на краях паперу може бути погано видима, оскільки він перегинається, рветься, втрачає форму, а також просвічується при скануванні для занесення в АДІС. Найчастіше на сьогоднішній день застосовують друкуючу, копіювально-розмножувальну техніку для виготовлення цих бланків, на яких можуть проявлятися дефекти у вигляді темних або світлих смуг, «забитість» тономом цілого аркуша паперу або його частин, що також призводить до часткової втрати інформації.

Окремо необхідно звернути увагу на неналежне оформлення бланків. У Інструкції чітко зазначено, які відомості повинні містити дактилокарти, указано на необхідність заповнення відомостей двома мовами та друкованими літерами. Однак ці вимоги не завжди дотримуються працівниками, які проводять дактилоскопіювання, хоча відповідальність за достовірність інформації та якість отриманого дактилоскопічного матеріалу покладається саме на них, про що зазначено в Інструкції.

В АДІС кодування зображень відбитків слідів рук в дактилокарті здійснюється автоматично, тому якість відображення є критичною. Погана якість слідів впливає на час їх обробки та знижує пошукові характеристики [4, с. 33].

Показниками поганої якості відбитків і відтисків слідів рук, які впливають на результативність пошуку в АДІС, належать:

- неповна прокатка (відображення не всіх зон папілярного узору);
- нечіткість відбитків (занадто сильний/слабкий тиск на поверхню паперу; під час слідоутворення недостатньо зафіксований папір, що призводить до ковзання аркуша і нечіткого відображення відбитків на ньому);
- недостатня інтенсивність (мала кількість фарбувальної речовини) або, навпаки, «забитість» відбитків та відтисків (надлишок фарбувальної речовини; брудна, жирна шкіра рук);
- нерівномірність фарбувальної речовини (перетворюється в надто світлі або надто темні зображення при скануванні, і система взагалі не розпізнає ці ділянки);
- розпливчастість фарбувальної речовини у відображенні папілярного узору (при дактилоскопіюванні особи з вологою поверхнею шкіри рук);

— відбитки та відтиски нанесені на поверхню паперу, на якій вже наявні написи, друкований текст чи лінії бланку (автоматичне кодування не відрізняє лінії папілярного узору зі сторонніми лініями друку чи рукописних записів, і сприймає їх як єдине зображення, що призводить до помилкового розпізнавання ознак);

— «подвійна» прокатка (повторна прокатна по одному і тому місцю, однієї ж і тій самій ділянці);

— накладення різних папілярних узорів на одній ділянці (відбувається накладення різних відбитків і відтисків, які перекривають один інший, і система викривляє кодування ознак в усіх фрагментах, що перетинаються);

— порушена послідовність нанесення відтисків пальців в належні графі (наприклад, вказівний палець в графі «великий», а великий палець в графі «вказівний»), переплутана послідовність нанесення відбитків правої та лівої рук, нанесені відбитки однієї руки двічі (відбувається через неухильність працівників, що здійснюють дактилоскопіювання) [2].

Отже, для забезпечення якості відбитків і відтисків рук, необхідно:

- використовувати білий, щільний папір під бланк;
- слідкувати за відображенням всіх зон папілярного узору;
- контролювати натиск на поверхню паперу;
- рівномірно наносити фарбувальну речовину;
- запропонувати особі, перед початком дактилоскопіювання, помити руки з милом, протерти їх насухо [1, с. 93];

- наносити відбитки і відтиски в місця вільні від написів, друкованого тексту, ліній бланку;

- не допускати «подвійну» прокатку та перетин різних відбитків, відтисків;

- уважно слідкувати за послідовністю нанесення відбитків.

Зараз активно розробляються безконтактні системи дактилоскопіювання, які мають переваги, порівняно з традиційним контактним способом на паперовий носій, і виключають більшість проблем, але через високу вартість й обмежену доступність, традиційний контактний спосіб залишається більш актуальними на сьогодні [2], тому на даний час необхідно працювати над вдосконаленням саме його, шляхом аналізу допущених помилок і усунення проблем, що виникають під час практичної роботи.

Список використаних джерел:

1. Дубовий О. П., Лукашенко В. Я., Рибалко Я. В. та ін. Криміналістичне дослідження слідів слідів рук : наук.-практ. посіб. / за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Атіка, 2000. 152 с.
2. Каушев А. А. Виды качества отпечатков пальцев рук. *Теория и практика общественного развития*. 2016. Вып. 3. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vidy-kachestva-otpechatkov-paltsev-ruk> (дата звернення: 23.02.2019).
3. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України : наказ МВС України від 11.09.2001 № 785. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01>.
4. Руководство пользователя АДИС «ДАКТО 2000» – 157 с.

УДК 343.98

Савчук Т. І., канд. юрид. наук, ст. викладач Харківського національного університету внутрішніх справ,
ORCID.org/0000-0001-8024-5136,
e-mail: stanja26@gmail.com

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Механізм вчинення корупційних злочинів досить складний та зазвичай характеризується використанням масштабних злочинних технологій, оснований на стійких корумпованих зв'язках, які проникають в економіку і фінансову систему та впливають на політику держави в цілому. Це досить ускладнює процес розслідування та вимагає використання всіх можливих законних способів та засобів для встановлення істини у кримінальному провадженні. Одним із таких способів є використання спеціальних знань для вирішення окремих завдань.

Криміналістична наука передбачає як процесуальні, так і непроцесуальні (організаційні) форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Так, О. В. Пчеліна, досліджуючи особливості використання спеціальних знань під час розслідування злочинів у